

15 Ιουλίου 2018

Θεολογία και Πολιτισμός

Ορθοδοξία / Θρησκευτική Εκπαίδευση

Παναγιώτης Σκαλτσής, Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.

Χαιρετισμός του Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ. κατά την τελετή ορκωμοσίας νέων πτυχιούχων του τμήματος - 13/7/2018

Σεβαστοί Πατέρες,
Κύριε Κοσμήτορα,
Κυρίες & Κύριοι συνάδελφοι,
Κυρίες & Κύριοι,

Βρισκόμαστε σε μία ιστορική και ευλογημένη στιγμή για την προσωπική σας ζωή, αγαπητοί νέοι πτυχιούχοι του Τμήματος Θεολογίας, κατά την οποία επιστέφονται τυπικά και επίσημα οι πολυετείς κόποι σας και αποκτάτε τον τίτλο και το δίπλωμα για το οποίο μοχθήσατε στη μελέτη και στην έρευνα της θεολογικής επιστήμης για πολλά χρόνια.

Διερμηνεύοντας από τη θέση μου τα συναισθήματα όλων των συναδέλφων διδασκόντων, αλλά και του γραμματειακού προσωπικού του Τμήματός μας, θα

ήθελα να σας διαβεβαιώσω ότι συμμεριζόμαστε απόλυτα τη σημερινή χαρά και περηφάνεια σας. Εξάλλου, στην πορεία σας προς τη γνώση των τελευταίων ετών, υπήρξαμε κατά κάποιο τρόπο συνοδοιπόροι σας, ενίοτε δε και αρωγοί και υποστηρικτές της εργώδους προσπάθειάς σας.

Αγαπητοί μου,

Λαμβάνετε το δίπλωμά σας κατά το μέσον μίας χρονιάς, η οποία έχει ορισθεί ως Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Κατ' αυτήν, εορτάζεται και επομένως αναδεικνύεται η πολυμορφία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλη την Ευρώπη, τόσο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Πρόκειται για μία πραγματικά πλούσια κληρονομιά, η οποία εκτείνεται από τις παραδοσιακές και σύγχρονες τέχνες, στα γράμματα, τις επιστήμες, τη διατήρηση των μνημείων των ευρωπαϊκών λαών και πολλά άλλα. Και βέβαια, ας μην ξεχνάμε τους τρεις κεντρικούς πυλώνες του ευρωπαϊκού πολιτισμικού οικοδομήματος, τη χριστιανική πίστη, την ελληνική σκέψη και τη ρωμαϊκή νομοθεσία.

Με την ευκαιρία αυτή, θεωρώ πως αξίζει να τονιστεί ότι το Τμήμα μας δικαιούται να καυχάται εν Κυρίω ότι με το όλο Πρόγραμμα Προπτυχιακών και Μεταπτυχιακών Σπουδών και τις εν γένει δράσεις του, ανταποκρίνεται πλήρως στην καλλιέργεια αυτών των ιδεωδών, καθόσον εντάσσει στην επιστημονική μελέτη του το σύνολο

των βασικών αξόνων της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκτιμώ πως όλοι σας έχετε γευτεί κατά τα χρόνια των σπουδών σας την ευρύτατη ποικιλία των γνωστικών αντικειμένων που προσφέρει το Τμήμα μας και είστε σε θέση να πιστοποιήσετε την αλήθεια των διαπιστώσεων αυτών.

Παλαιός καθηγητής και σοφός δάσκαλος του Τμήματός μας έγραφε ότι «η ζωή της Εκκλησίας, όπως άλλωστε μας το δείχνει η ιστορία, παράγει πολιτισμό, παρέχοντας μεταμορφωτικές δυνάμεις στον πολιτισμό της ανθρωπότητας»[1], προσδίδει δηλαδή νέα εν αγίω Πνεύματι πνοή και νέα ανθρωπολογική αφετηρία στην επιστήμη, την τέχνη, τη φιλοσοφία και όλα τα επιτεύγματα τα οποία εκφράζουν τον πολιτισμό και γιατί όχι αποτυπώνουν την στάση και σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, την κοινωνία και τον κόσμο.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας και με απώτερο σκοπό τη διάδοση του μηνύματος του Ευαγγελίου και την εν Χριστώ σωτηρία του ανθρώπου η Εκκλησία μπόλιασε στο δέντρο του πολιτισμού της κάθε εποχής τα κλαδιά της δικής της πολιτισμικής έκφρασης, της αγάπης δηλαδή, της θυσίας, της φιλανθρωπίας, της ανδρείας του Πνεύματος, της εναντίωσης στον εγωκεντρικό τρόπο ζωής και της πλεονεξίας, της ισότητας, της ελευθερίας, του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας και ζωής, της εορτής, της χαράς, της ειρήνης, της εσχατολογικής ελπίδας, του διαλόγου, της σύνθεσης και της καταλλαγής, του φωτός και της Ανάστασης.

Έτσι εξηγείται το πώς οι αλιείς αναδείχθηκαν θεολόγοι, οι φιλόσοφοι ακολούθησαν την πίστη κάνοντας και τη φιλοσοφική τους γλώσσα όργανο έκφρασης του Ευαγγελίου, οι πολιτικοί και οι νομοθέτες δεν περιορίστηκαν στην αλλαγή του ατόμου, αλλά φρόντισαν και για την προσαρμογή των νόμων και των θεσμών στη νέα πραγματικότητα, οι καλλιτέχνες έγιναν χριστιανοί φέρνοντας στην Εκκλησία και την τέχνη τους για να υμνήσουν με αυτήν τον Θεό. Η ζωγραφική, η αρχιτεκτονική, η ποίηση, η μουσική βρήκαν την τέλεια έκφρασή τους στο σώμα της Εκκλησίας όπου διά του λόγου και της εμπειρίας παραδόθηκε το μυστήριο της Θεολογίας, «τρανώς» μάλιστα κατά την υμνογραφική διατύπωση της επικείμενης εορτής της εν Χαλκηδόνι Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου· με όλη δηλαδή τη δύναμη της αλήθειας που περιέχει το γεγονός της σάρκωσης του Λόγου[2] διά της οποίας ο Χριστός γνωρίζεται ως τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος και η παναγία Τριάδα ως μία δύναμις, μία ουσία, μία Θεότης φανερώνεται και προσκυνείται[3].

Στη βάση αυτής της πρόσληψης και γνώσης οικοδομήθηκε ο νέος πολιτισμός του Ευαγγελίου και των Πατέρων, «εις οικονομίαν του πληρώματος των καιρών»[4], με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αναφέραμε, την νικητήρια δύναμη επάνω στις

σκοτεινές πλευρές του εαυτού μας και της κοινωνίας[5], αλλά και την ανά την οικουμένη εξακτίνωση και διάδοσή του. Βλέπετε τα παραδείγματα του Αποστόλου των Εθνών Παύλου, του αθλοφόρου και μάρτυρος αγίου Δημητρίου και των Θεσσαλονικέων αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, φωτιστών των Σλάβων.

Τούτη την ώρα, αγαπητοί μου, δικαιούμαι να σας προτρέψω να θυμάστε πάντοτε αυτό που οι δάσκαλοί σας σας έμαθαν «σάρκωσιν Χριστού, θεολογείν διδάξαντες»[6], την θεολογία δηλαδή που μελετά και βιώνει τον πολιτισμό της σάρκωσης, τον πολιτισμό της πρόσληψης και μεταμόρφωσης του ανθρώπου και του κόσμου μέσα στην ιστορία, με όραμα πάντοτε τα έσχατα και το τέλος. Η αποστολή του Ορθοδόξου θεολόγου (πολύ περισσότερο σήμερα) δεν περιορίζεται σε κάποιες στενά θρησκευτικές αρμοδιότητες, αλλά αντίθετα είναι πολύ πιο ευρεία και ουσιώδης. Ο σημερινός θεολόγος οφείλει καταρχάς να γνωρίζει την πολιτισμική του κληρονομιά, αλλά και τα πολιτισμικά επιτεύγματα του καιρού του, να τα αξιολογεί και να τα μπολιάζει με τις αιώνιες αλήθειες της χριστιανικής παράδοσης, ώστε αυτά να καθίστανται δημιουργικά για το ανθρώπινο πρόσωπο, τις ανάγκες και τις αναζητήσεις του. Οφείλει να συμμετέχει στα πολιτισμικά δρώμενα του καιρού του, να ορθοτομεί το λόγο της αλήθειας, να μην υποτιμά ή να βδελύσσεται τα ανθρώπινα έργα, αλλά να τα μεταστρέφει προς δόξαν Θεού και στην υπηρεσία των συνανθρώπων του.

Από όποιο μετερίζι λοιπόν και αν αξιοποιήσετε, το σημερινό τίτλο σας, σας καλώ να πολλαπλασιάσετε τα τάλαντα που λάβατε κατά τη διάρκεια των σπουδών σας και να συντελέσετε κι εσείς από την πλευρά σας και κατά τις δυνάμεις σας, στη δημιουργία ενός πολιτισμού ανθρωπιάς και ήθους. Εξάλλου, κάθε καλό έργο και κάθε αγαθός λόγος «ημών των Χριστιανών εστι», όπως έλεγε ο μάρτυς και απολογητής του 2ου μ.Χ. αιώνα, άγιος Ιουστίνος. Το έργο αυτό, όπως πάντα, έτσι και σήμερα, το αναγνωρίζουμε ως διακονία και μαρτυρία Χριστού «έως εσχάτου της γης»· δημιουργική συμβολή στον διαχρονικό διάλογο θεολογίας και πολιτισμού[7] και διαφορετικό αφήγημα στην συζήτηση για την σημασία και σπουδαιότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς, τόσο σε τοπικό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο.

[1] Ν. Ματσούκα, Νεοελληνικός πολιτισμός και διανόηση, Θεσσαλονίκη 2006, σ.95.

[2] Πρβλ. Ίω. 1, 14.

[3] Πρβλ. Δοξαστικό Έσπερινού Πεντηκοστής.

[4] Έφ. 1, 10.

[5] Βλ. Άλβανίας Άναστασίου, «Οίκουμένη - Πίστη - Πολιτισμός», έν e-theologia.blogspot.com/2014/.

[6] Τροπάριο Θ΄ ώδης Κανόνα Έορτής τής έν Χαλκηδόνι Άγίας και Οίκουμενικής τετάρτης Συνόδου.

[7] Βλ. Σταύρου Γιαγκάζογλου, «Ο διάλογος θεολογίας και πολιτισμού, βασική συνιστώσα

τῆς σύγχρονης θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καί παιδείας», ἐν www.p-schools.gr/content.

<http://bit.ly/2uAU2Lr>